

Un tast de... 'La ira', de Raül Garrigasait

La ira

Fragmenta
Autor:
Raül Garrigasait
Gènere: Assaig
Pàgines: 72
Preu: 9,90 €

La ira és la manera més forta i segura de dir no. Sorgeix de la preocupació intensa per alguna cosa, d'una manera concreta d'entendre el món o de la identificació amb algú. És també la passió més vehement: és com un alçament de totes les nostres potencialitats físiques i morals. La ira ens porta molt més sovint a un simulacre d'agressió que no pas a una agressió real, encara que no hàgim fet cap exercici estoic. És un avís del cos que ens il·lustra sobre el funcionament del món.

La sèrie 'Pecats capitals' pretén oferir una visió fresca i rigorosa de cada 'pecat' a càrrec de noves veus de l'assaig català.

Un alçament

Em tremolen els llavis, se m'inflen les venes, se'm desfigura la cara; la mirada se'm fa tallant com un ganivet i la veu se'm torna forta i aspra o arrenco a cridar. No sé d'on, em surt una potència inesperada que vol fer pagar alguna cosa a algú. Esclata contra els pares i els fills, contra coneguts i desconeguts, contra objectes i tot. Sembla una reacció purament física, però en el fons hi ha una idea, un judici, la sensació d'haver patit una ofensa o haver presenciada una injustícia; potser tot ho ha desencadenat un pensament. Pot allargar-se, convertir-se en rancúnia sorda, corcar-me per dins, o bé esvair-se de seguida i deixar només un record: he fet el ridícul, o he comès un error, o he complert el meu deure.

Si no sou àngels ni robots, a vosaltres també us ha passat. La ira és la passió més vehement: és com un alçament de totes les nostres potencialitats físiques i morals. Es forma en aquell punt en què costa distingir entre biologia, conviccions i cultura transmesa; no se sap si s'alça un individu únic o bé tota l'herència dels seus avantpassats, si soc jo o bé és una cosa que ve de fora o de molt amunt o de molt enrere. La ira té una història fonda i, aparentment, un futur esplendorós. La tradició cristiana l'ha considerada un pecat capital, però la Bíblia l'atribueix a la divinitat mateixa; els filòsofs antics hi van reflexionar llargament i la literatura grega s'hi centra en la seva primera narració. En cadascun d'aquests moments hi ha trossos del nostre jo enfurismat. El passat ha fet la ira tal com és avui, un fenomen de moltes capes.

Pertant, si volem comprendre'n res, hem de mirar enrere. I no sols per satisfèr una curiositat d'antiquari: explorant la història, podem trobar forats a la gàbia dels tòpics inconscients on vivim, o simplement maneres diferents de viure. Per això, mirar enrere també és mirar endavant. Comencem.

La ira amiga

Coneixem bé les degradacions de la ira. Hi ha el mal humor perpetu dels qui estan enfadats amb el món, que censuren tot el que fan els altres i els sembla una ofensa imperdonable qualsevol retret que reben. Hi ha el ressentiment fosc i autodestructiu que encadena la seva víctima a un moment desagradable del passat i l'obliga a reviu-re'l una vegada i una altra. Hi ha aquella enrabada que esclata i després s'adona que no n'hi havia per a tant, però persisteix perquè no sembla que s'ha irritat sense causa i acaba convertida en un furor que giravolta sense direcció. En aquestes formes, la ira ha perdut l'ímpetu excepcional i conserva només la sensació de greuge o bé ha quedat reduïda a ser una irritabilitat que no creu en res. Ens oprimeix, ens corca per dins, ens amarga a nosaltres i als altres, encallant-nos en una obstinació infecunda. Aquestes variants degradades no saben trobar cap bona motivació i són incapaces de donar un cop de puny sobre la taula, i potser és aquest el seu problema: que contenen massa poca ira.

Perquè la ira té una força enorme. Si al llarg de la història s'ha atribuït als herois èpics més extraordinaris i, en un grau extrem, al déu més poderós de tots, és perquè els homes sempre l'han percebuda com una manifestació més que humana, fins i tot com una empremta de poders sobrenaturals. Fa esclatar la raó que es revolta contra el caos, la justícia que es rebel·la contra el mal, l'amor propi que protesta contra el menyspreu, les normes socials que es protegeixen contra la innocència. I alhora fa néixer en nosaltres una potència insospitada, amb un determini que pot passar per sobre de qualsevol altra consideració. Justament per la seva intensa radicalitat pot resultar perillosa per al nostre equilibri mental i per a la integritat física dels altres. La ira és un do que tenim, extraordinari i temible.

Com que la tenim, i no la destruïrem mai, i segurament seria estúpid voler-la destruir, és millor que ens la fem amiga. Si no volem que es degradi i ens degradi, li hem de mostrar respecte.

Això és el que va fer Èsquil en una de les tragèdies més angoixoses de Grècia, *Les Eumènides*, la peça que clou la trilogia *Oresteia*. L'obra explica el final d'un cicle de venjances: el rei Agamèmnon ha sacrificat la seva filla Ifigènia per propiciar-se els déus, Clitemnestra ha assassinat el seu marit Agamèmnon per venjar la filla, Orestes ha assassinat la mare Clitemnestra i el seu amant Egist per venjar el pare mort. En cada cas trobem injustícies que rasquen la pell a contrapel, la voluntat de castigar-les, la sang vessada dins la família; hi veiem la ira lenta i meditada que domina els venjadors i acaba sempre amb un esclat de violència i amb l'exhibició orgullosa dels ajusticiats. Un cop posada en moviment, la roda de la sang no deixa de girar; per això Orestes, encara que actui per ordre del déu Apol·lo, no pot reposar tranquil després del matricidi. Així comencen *Les Eumènides*: un cop mort Clitemnestra, Orestes veu unes dones fantasmagòriques, vestides de negre, amb els ulls sangonosos, "gosses irades" que el perseguen i el fan tornar boig. Són les divinitats que vengen els crims de sang, les Erínies, que significativament els romans van anomenar Fúries. El centre de la tragèdia és un judici entre déus i homes que té lloc a Atenes. Un tribunal de la ciutat democràtica resoldrà si Orestes ha de ser declarat innocent o culpable. Els membres del tribunal voten, la deessa Atena hi afegirà el seu vot absolut i en resulta un empat: no es pot condemnar el matricida. Sembla que aquesta decisió política hauria d'aturar la roda de les venjances i els vessaments de sang. Però quan se n'assabenten les Erínies encara s'indignen més; proclamen que faran pesar la seva ira contra la terra atenesa i l'enverinaran de crims. El furor justicier amenaça d'enfonsar i disgregar la comunitat. I aleshores s'arriba a una estranya i delicada solució. Les Erínies no es calmen fins que la deessa Atena no els concedeix un lloc de culte a la ciutat: una cova on seran venerades. Els atenesos els ofereixen els seus respectes i en endavant les

anomenaran Eumènides, que vol dir 'Benèvols', per fer-se les propícies. Allà, a la cova, hi dormirà la bona ira, la ira amiga, amb la força intacta, sense degradar-se; a la cova reposaran les veritats que són massa fortes per estar exposades sempre a la llum del dia.

Aquesta és la solució de la ciutat democràtica: acceptar la potència sobrenatural de la ira, honorar-la amb rituals, confiar que, quan es desperti (perquè segur que es despertarà), vindrà a protegir-nos i no a destruir-nos.

És la manera ancestral d'acostar-se a les coses massa intenses i de fer-les favorables: representar-les i transformar-les en rituals. És el que han fet sempre l'art, el joc, les competicions reglades.

La ira és el cas més desconcertant perquè fa de mal controlar. Quan la representem i en fem ritual, n'allarguem la duració, l'acompanyem de pensaments i en modelem el furor imprevisible; així en podem aprofitar la força sense reprimir-la. Per apropiari-se el poder destructiu de Medusa, Perseu va haver de mirar-la reflectida en un mirall. *La Ilíada* impressiona per la precisió i la vehemència amb què representa la colera en els discursos i en les batalles. Alguns dels moments més sublims de la literatura —només cal pensar en la primera escena d'*El rei Lear*— plasmen aquesta passió.

La relació encara és més íntima amb l'art de moure el cos. Des de sempre s'han fet danses de desafiament, que són escenificacions del furor guerrer i de la ira, gestos entre la representació i el ritual. Exalten la força amb cops de peu a terra, picades de palmell a les cuixes, rostres desencaixats que tiren enrere, com en el haka maori que s'ha fet cèlebre perquè l'equip nacional de rugbi de Nova Zelanda el balla abans dels partits.

Algunes danses urbanes també juguen

Avançament editorial

El sentiment de la ira se sol mostrar amb reaccions físiques descontrolades ■ PIXABAY

Raül Garrigasait

Raül Garrigasait (Solsona, 1979) és escriptor i hel·lenista. En el camp de l'assaig ha explorat temes com el cosmopolitisme, Santiago Rusiñol i l'entrada de la modernitat a Catalunya i la relació entre els clàssics grecollatins i el poder. La seva novel·la *Els estranys* (Edicions de 1984, 2017) va rebre el premi Llibreter, el d'Òmnium a la millor novel·la de l'any i el premi El Setè Cel.

lluites entre bandes, aquest art celebra la fortalesa de sobreviure entre perills, d'aprofitar les potències humanes més perilloses per fer-ne un joc elevador i un acte d'afirmació i sociabilitat. La força de l'espectacle es nodreix de la potència de la ira.

Representar el descontrol ja és una manera d'amansir-lo. El ritual acompanya la ira i en dirigeix la força. És com conviure amb una bèstia majestuosa que et pot matar i et pot servir; per més que intentis domar-la, no deixarà de ser una bèstia, però si la tractes amb prou reverència serà el teu esperit protector.

Més enllà d'ansies venjatives, podrà donar-te la força de dir un no incontestable als compromisos degradants, de refusar la col·laboració amb la mediocritat o amb el mal; la força de canviar el punt de vista, de rebutjar el codi de l'entorn per afirmar-te en allò que val la pena, de fer recular una violència que t'amenaça.

La ira ens pot trasbalsar i enfortir, ens pot alliberar de viure una vida submissa o de repetir una versió rebaixada de les vides dels altres. Però la bèstia no es pot dominar mai del tot.

La tenim sempre molt a prop, a la cova, mig adormida. Hi hem de baixar tot sovint, per presentar-li els nostres respectes, i confiar.

amb el cicle de desafiament, ofensa, esclat de força. N'és un exemple el *krump*, nascut als barris negres i pobres de Los Angeles cap al tombant del mil·lenni. El 1992, arran de l'absolució dels agents de policia que havien apallissat brutalment un home afroamericà, Rodney King, hi havien esclatat grans aldarulls, amb saquejos, cases cremades, desenes de morts i milers de ferits, que no es van aturar fins que l'exèrcit va prendre els carrers. És en aquest ambient de militarització, discriminació i criminalitat que van créixer els futurs ballarins *krump*. Aquesta dansa se sol presentar precisament com una disciplina que allunya els joves de les drogues, la delinqüència i els carrerons foscos, és a dir, de la violència real. "És la millor alternativa a disparar un tret a algú", li agrada dir a una de les virtuoses del ball, coneguda com a Miss Prissy. Tota la tensió de l'entorn ha passat als músculs: un dels inspiradors de l'estil, Thomas Johnson, àlies *Tommy the Clown*, ha explicat que el *krumping* és "quan el cos et fa un munt de moviments diferents"; "sembla que lluitis a la tarima", és una mena d'"intensitat".

En les competicions s'enfronten dos contrincants com si fossin criminals de bandes enemigues; el primer s'avança i balla a batzegades, desafiant, fins i tot provocant l'altre amb gestos; potser li fa caure la gorra, fa veure que li dona alguna empenta, l'abaixa amb la mà. Però no cal que el toqui: els moviments convulsius ja són en si mateixos una manera sofisticada d'atacar, admirada per tota la rotllana d'espectadors. Cada ronda és un *crescendo*: primer a poc a poc,

després més de pressa, finalment un paroxisme de gestos que semblen espasmòdics i són absolutament virtuoses. I quan el ballarí fa gala de les seves habilitats més increïbles, el públic salta a prop seu i es posa a ballar amb ell, en un esclat de furor col·lectiu. Després la gent es retira i comença el torn de l'altre ballarí, que continua el combat. Sembla que hagin d'acabar a cops de puny, però no: al final els competidors s'abracen, felicitant-se per la bellesa en què cadascun d'ells ha sabut convertir la ira o amb què ha sabut representar-la. Els ballarins solen anar amb la cara pintada: són ells i no són ells, es dominen i es deixen anar, tenen a dins les ràbies de cada dia i les transformen. Sorgit d'un entorn de marginalitat i

